

Дубич Клавдія Василівна

Професор кафедри управління охороною здоров'я
та публічного адміністрування
Національного університету охорони здоров'я України
імені П.Л.Шупика,
доктор наук з державного управління, професор

БІДНІСТЬ ЯК ПРОЯВ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОВОЄННОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розв'язання проблем зменшення бідності та соціальної нерівності є першочерговими завданнями не тільки України, а й світової спільноти, зокрема Світового банку та Організації Об'єднаних Націй (ООН), які стратегічними цілями сталого розвитку (ЦСР) країн світу на 2015-2030 роки визначили: зниження крайньої бідності (extreme poverty) або абсолютної бідності (прим. *Абсолютна бідність* (міжнародний показник межі бідності) – стан, при якому дохід на одну особу в день складає 1,9 дол. США); збільшення доходу та споживання населення, що перебуває за межею крайньої бідності. Втім, Ана Ревенга, Директор Центру глобальної практики з питань бідності Світового банку, доктор економічних наук Гарвардського університету у своїй доповіді підкреслила, що соціальна політика в багатьох країнах світу майже не знижує рівнів бідності.

Проблеми бідності безпосередньо стосуються і нашої держави. Ще в довоєнний період (2022 р.) європейськими експертами відзначалось, що Україна є найбіднішою країною Європи попри величезні природні ресурси, сприятливе географічне розташування, економічний потенціал та можливості, які внаслідок «розгулу» великої корупції, політичного і управлінського свавілля та не сформованості громадянського суспільства і його інститутів відбувається грабунок багатств які належать народу.

Аналізуючи сучасний стан українського суспільства в довоєнний період слід зазначити, що відбулося різке його розділення на багатих та бідних, причому населення яке опинилось за межею бідності за оцінками різних експертів в 2018-2021 р.р. становило більше 50-70 %. Якщо взяти до уваги масштабну військову агресію російської федерації (2022 р.) на Україну, то вона своїми діями та руйнуваннями не тільки нанесла великих втрат населенню, а й знищила деякі сектори економіки в цілому, а інші відкинула на десятиліття.

Органи публічного управління держави свідомі того, що перемігши агресора, в післявоєнний період необхідно буде боротись з бідністю, яка була присутня в Україні і до війни, а з окупацією територій та руйнуванням стратегічної інфраструктури на окупованих територіях, тотального збільшення категорій населення, що будуть включені в

м. Одеса, 23 березня 2023 р.

державну систему соціального захисту із-за каліцтва, втрати годувальника, сирітства, відсутності житла, роботи тощо все це так чи інакше буде впливати на рівень добробуту тих членів суспільства, хто постраждав і тих, які проживали на мирних територіях, але повинні будуть максимально віддавати всі свої ресурси на відновлення України та виплати соціальної допомоги тим, хто втратив все.

Важливою складовою цього процесу стане розроблення та реалізації науково обґрунтованої державної соціальної політики, спрямованої на зменшення масштабів бідності як детермінанти добробуту українського суспільства в післявоєнний період. Проблема бідності українського суспільства в післявоєнний період може загрожувати національній економічній безпеці та соціальній стабільності, що зумовлює необхідність віднесення її до пріоритетів державної політики країни. В довоєнний період Кабінетом Міністрів України було прийнято Розпорядження від 16.03.2016 р. № 161-р, яким схвалено Стратегію подолання бідності [4], що визначає першочергові завдання органам публічної влади в Україні, а шляхи подолання бідності окреслено в розробленій Урядом України 15 вересня 2017 року Національній доповіді [6]. Станом на 2021 рік деякими експертами соціально-економічного розвитку України було визнано, що задекларовані в Стратегії подолання бідності напрями вирівнювання, не дали позитивних результатів, і «прірва» з розшарування суспільства на багатих та бідних тільки поглибилась.

Подолання бідності в середовищі українського суспільства це важлива складова частина імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (прим. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Євросоюзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони) [5], у ст. 420 (п. к) якою визначено ціллю та передбачено досягнути «скорочення бідності та соціальної єдності». Забезпечення права на захист від бідності та соціального відчуження є одним із пріоритетних напрямів Європейської соціальної хартії [3], яку ратифіковано Верховною Радою України у 2006 р. Зокрема, в ч. 1, ст. 30 хартії [3] визначено, що «кожна людина має право на захист від бідності та соціального відчуження». На виконання цих документів, питання зниження рівня бідності в Україні, віднесено до відання Кабінету Міністрів України, яке вирішується цим органом шляхом розроблення та реалізації соціальної політики. Особливої ваги подолання бідності набирає в післявоєнний період, коли Україна намагається стати повноправним членом Європейського Союзу.

Слід констатувати, анексія Криму, збройний конфлікт на сході України, а з 2022 р. повномасштабна війна призвели до безпрецедентного зростання рівня бідності в країні. Так, 01.03.2022 р.

за різними джерелами вимушено переміщеними особами стали понад 15,7 млн осіб: 9,7 млн осіб в Україні та близько 6 млн осіб за її межами. Науковцями визначено нове поняття «раптова бідність», в яку потрапили люди, котрі ще вчора мали все необхідне (житло, роботу, соціальний статус і були самодостатніми), але раптово все втратили та перетворилися на біженців [1, 2].

Особливу категорію українського суспільства становить сільське населення об'єднане в територіальні громади і яке найбільш потерпало від бідності не тільки в повоєнний час, а задовго до війни, тому що багатства якими вони володіють це природні ресурси, земля, ліси тощо що виділені селянам у вигляді паїв, за рідкісними винятками, були віддані в оренду олігархічним кланам, які «викачують» з цих ресурсів багатства, при цьому сплачуючи сільському населенню мізерну плату і в більшості випадків натуральною продукцією некращої якості, бо краще пересіяне зерно тощо йде на експорт, а висівки селянам у вигляді плати за користування паєм. Інша частина паїв пустує не даючи своїм власникам жодної копійки доходів, тим самим позбавляючи їх будь якої можливості вирватись з прірви бідності. Державна політики в галузі ефективного використання паїв сільського населення за весь період незалежності нашої держави не дала для їх власників жодного позитивного результату, а це в більшості випадків свідчить про ігнорування інтересів селян і відстоювання позицій олігархічних кланів, які зацікавлені в тому щоб продовжити час для власного збагачення за рахунок рабської покірності та правового нігілізму більшості сільського населення.

Говорячи про українське громадянське суспільство післявоєнного періоду, на нашу думку, пройшовши горнило війни воно буде більш радикально налаштоване щодо органів публічної влади та політичних еліт, які повинні будуть адекватно реагувати на всі соціально-економічні виклики, в тому числі і подоланні бідності і пропонувати шляхи її подолання та звітуватися перед своїми роботодавцями та виборцями про наслідки своєї діяльності.

Згуртувавшись над отриманням перемоги над окупантом українське суспільство, особливо військовослужбовці, заплатило надвисоку ціну за цю перемогу повернувшись додому у більшості своїй в сім'ї, що знаходяться за межею бідності, будуть по іншому сприймати дійсність та реалії тих негативних тенденцій, що відбуваються в політичному, соціально-економічному та суспільному розвитку їх держави до війни. Прогнозуючи ситуацію подолання бідності в післявоєнний період можна змодельювати основні напрями, механізми та інструменти які необхідно буде задіяти органам публічної влади в цьому процесі:

- розробити чітку та прозору політику щодо належного державного управління у всіх секторах економіки в процесі їх відновлення та використання ресурсів репарації та фінансових запозичень зроблених для цих цілей;
- викоринити з державного управління «ручний правлячий» стиль та методи управління, що створюють можливості для «процвітаючої» корупції на задоволення запитів олігархічних кланів та політичної еліти;
- застосовувати до державних службовців високі стандарти моралі та рівні відповідальності за нанесені державі збитки, змусити їх в своїй діяльності дотримуватись основного принципу діяльності: державні інтереси – понад усе;
- розробити механізми повернення біженців із-за кордону, як трудового потенціалу держави та зменшити зовнішню трудову міграцію шляхом створення нових робочих місць, забезпечити гідну заробітну плату та пакет соціальних гарантій для працюючих;
- визначити формат та принципи діяльності органам публічної влади та політичним елітам, щоб повернути довіру громадянського суспільства до влади, забезпечити права людини та демократичні цінності, знівелювати можливості для розвитку соціально небезпечних груп та соціально-конфліктні явища.

Повоєнна державна політика подолання бідності в Україні повинна реалізовуватись через розроблення стратегій щодо:

1. Зростання доходів населення через створення нових робочих місць, збільшення та наближення заробітної плати до мінімального рівня в країнах ЄС. Прозорий та неупереджений перерозподіл суспільних благ, спрямованих на зменшення розриву доходів між багатими і бідними та відсотком росту середнього класу і активізації його ролі в громадянському суспільстві.

2. Боротьби з корупцією в органах публічної влади та політичних елітах і клептократією, запобігання розкраданню державних ресурсів і збереженню бюджетних коштів, створенню дійових аполітичних антикорупційних органів, забезпеченню неминучості справедливого покарання за нанесення збитків державі та корупційні діяння і злочини, усунення шляхів для втручання олігархів та їх представників в процеси вироблення державної політики, унеможливлення незаконного збагачення та капіталізації природних ресурсів злочинними шляхами.

Список використаної літератури

1. Бідність в Україні: від стратегії до реальності: Електронний ресурс // Профспілкові ВІСТІ: газета Федерації Профспілок України: веб-сайт. – 2018. – Режим доступу: <http://www.psv.org.ua/arts/Tema/view-3875.html>.
2. Дубич К.В. Сучасні світові тенденції та українські реалії молодіжного безробіття / К.В. Дубич // Вісн. НАДУ при Президентові України. – 2017. – № 3. – С. 87-94. – (Серія «Державне управління»).
3. Європейська соціальна хартія : Хартія Ради Європи від 3 трав. 1996 р. № ETS № 163 // Офіц. вісн. України. – 2006. – 18 лист. (№ 40). – С. 37. – Ст. 2660.
4. Про схвалення Стратегії подолання бідності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 бер. 2016 р. № 161-р. // Офіц. вісн. України: офіц. період. видан. – 2016. – 29 бер. (№ 23). – С. 189. – Ст. 923.
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством ... : Угода від 27 чер. 2014 р. // Офіц. вісн. України. – 2014. – 26 вер. (№ 75). – Т. 1. – С. 83. – Ст. 2125.
6. Цілі Сталого Розвитку: Україна: Національна доповідь. – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. – 175 с.

Єнін Максим Наїмович

Доцент кафедри соціології

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,

кандидат соціологічних наук, доцент

Заєць Ольга Юрївна

Студентка 5 курсу кафедри соціології

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ (ПРИКЛАД ПОЛЬЩІ)

Станом на 31 січня 2022 року кількість українських біженців, зареєстрованих для тимчасового захисту у Європі, склала 4 млн 823, 33 тис. осіб. Найбільша їх частка у Польщі – приблизно 1,5 млн осіб. Переважно це діти, жінки та молодь [1]. Мільйонні потоки біженців з України з початком російсько-української війни актуалізували питання вивчення соціальних потреб та проблем адаптації вимушених мігрантів в приймаючих суспільствах, ролей, особливостей та ефективності діяльності ключових агентів по роботі з даною категорією населення. Ця тема не є достатньо вивченою як в теоретичному, так і в емпіричному аспектах. В соціальних науках відсутня єдина теорія адаптації та інтеграції мігрантів, дані поняття часто є змістовно розмитими, співіснують та використовуються як синоніми або ототожнюються з близькими концептами акультурації, асиміляції, інклюзії тощо в залежності від теоретичної традиції.

м. Одеса, 23 березня 2023 р.

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Трансформація українського суспільства в цифрову еру»